

Barn upptäcker skriftspråket

När ett barn lär sig och utvecklar språk och begrepp är detta starkt sammanlänkat med barnets identitetsutveckling. En sådan process kräver interaktion och samspel och i den ingår också barns medvetenhet om skriftspråket. Om barn får möta ord och skriftbilder på samma sätt som när de lär sig tala och när barnets eget utforskande är vägledande blir även skriftspråket ett naturligt redskap för barn att kommunicera på. När barn använder både tal och skrift lär de sig om språket och de sociala sammanhang som de ingår i. Om skriftspråket används som ett redskap för att undersöka omgivningen och på barns egna villkor finns det inga rätt och fel – bara möjligheter. Samtidigt som barnet undersöker skriftspråket lär de sig språkets form: både hur skriften ser ut, men också ljudmässigt – hur språket låter.

Många gånger passerar barns första skrivande obemärkt förbi, då skriften inte liknar det konventionella skriftspråket. Det kan vara raka eller vågformade streck på ett papper. Ofta är de vuxna inte uppmärksamma på att barnet avser att skriva något utan skrivförsöken kan hamna i papperskorgen om de vuxna uppfattar det som meningslöst klotter. Det är barnets intentioner som avgör om det är klotter eller skrift. Genom att vara nära och samtala med barn kan den vuxne få ta del av barnets tankar och på så sätt bilda sig en uppfattning om vilka intentioner barnet har.

Dessa första upptäckter av skrift och hur den kan användas har betydelse. Det också betydelse att barnet får bekräftelse för sina avsikter av en lyhörd vuxen. Några streck och krumelurer kan ha en innebörd utan att det finns någon likhet med bokstäver. Barnet ser de yttre tecknen på hur de vuxna gör när de skriver. De sitter och för pennan över pappret med en snabb rörelse och oftast är det skrivstil som de vuxna skriver – vilket barnet också uppfattar. Barns första skrivförsök liknar de vuxnas. Barnet sitter som de vuxna och för pennan/kritan snabbt över pappret. Barnet kan också skriva bokstäver i en rad och säga vad det står utan att det finns någon koppling till bokstäverna. Då har barnet uppfattat att det är bokstäver som man skriver, medan sambandet mellan det talade ordet och bokstavssymbolerna är oklara.

Ordbilder är något som barn snappar upp och skriver, till exempel sitt eget och andras namn. Till och från dyker andra ordbilder upp som barn ofta använder i kombination med olika namn. Vid jul och påsk skriver de gärna God Jul och Glad Påsk på presenter och kort. När sambandet mellan ljud i talspråket och bokstäver är klarlagt är det oftast konsonanter som framträder tydligast för barnet när det ska skriva och texten kan bli svårläst för den som inte vet vad det ska stå. Mellanrum mellan orden utelämnas ofta och allt skrivs i ett flöde.

I samband med att barn prövar att använda skriftspråket gör de viktiga upptäckter och drar slutsatser som för dem vidare framåt för att förstå hur skrivandet går till. Ofta frågar barnet ”Vad står det?” och väntar med spänd förväntan på att få veta om den vuxne kan läsa texten. Den vuxnes bemötande har stor betydelse för barnets fortsatta intresse för att undersöka den skriftspråkliga världen. Undan för undan blir barnen uppmärksamma på att det finns regler och skriftspråkliga konventioner och vill gärna följa dem.

Referenser

Dahlgren, G., Gustafsson, K., Mellgren, E., & Olsson, L-E. (2006) *Barn upptäcker skriftspråket*. (3:dje upplagan). Stockholm: Liber.

Gustafsson, K. & Mellgren, E., (2000). *En studie om barns skrivlärande*. IPD-rapporter Nr 2000:08. Göteborgs universitet, Institutionen för pedagogik och didaktik).

Gustafsson, K. & Mellgren, E. (2006). *Barns skriftspråkande – att bli en skrivande och läsande person*. Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis.

Gustafsson, K. & Mellgren, E. (2006). *Early Childhood Literacy Early Childhood Education: An International Encyclopedia* (2006), Vol. 3, Greenwood Press.

SOU 1997:108. *Att lämna skolan med rak rygg - Om rätten till skriftspråket och om förskolans och skolans möjligheter att förebygga och möta läs- och skrivsvårigheter*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Söderbergh, R. (1988). *Barnets tidiga språkutveckling*. Malmö: Gleerups.